

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande
Minister
Jesper Josefsson

Föredragande
Miljöingenjör
Mia Westman

Justerat
Omedelbart

Nr 54

Lagstiftnings-PM för genomförande av
F-gasförordningen och ozonförordningen.
ÅLR 2024/2888
146 S4 Utdrag

Beslut

Landskapsregeringen beslöt överföra lagstiftnings-PM, **bilaga S424E30**, till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

30.4.2024

LagPM

Ändring av landskapslagen (2008:124) om miljöskydd

Se även bifogad checklista för LagPM

Bakgrund till behovet av ny lagstiftning

Ozonnedbrytande ämnen är syntetiska kemikalier som efter utsläpp ofta når den övre atmosfären och skadar det stratosfäriska ozonskikt som skyddar jordens yta från farlig UV-strålning från solen. Denna skada ger upphov till det så kallade ozonhålet som har betydande negativa effekter på vår hälsa och på biosfären. Ozonnedbrytande ämnen är också starka växthusgaser med hög global uppvärmningspotential.

Tack vare de globala åtgärder som vidtagits för att bekämpa nedbrytningen av ozonskiktet inom ramen för 1987 års Montrealprotokoll om ämnen som bryter ned ozonskiktet, nedan *Montrealprotokollet*, är ozonhålet på väg att återhämta sig. Detta kan dock bara ske under förutsättning att befintliga krav uppfylls och eventuella nya problem snabbt åtgärdas. Betydande klimatförändringar har också uppnåtts och det är därför viktigt att EU undviker en tillbakagång och säkerställer att dess politik för ozonnedbrytande ämnen anpassas till målen i den europeiska gröna given, Montrealprotokollet och Parisavtalet.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet, nedan *den gamla ozonförordningen*, har varit det viktigaste instrumentet för att bekämpa ozonnedbrytande ämnen i EU. Dess allmänna mål var att förhindra utsläpp av ozonnedbrytande ämnen och se till att Montrealprotokollet följs. Vid en Refit-utvärdering drogs slutsatsen att förordningen i allmänhet var ändamålsenlig, men att den kunde anpassas bättre till den europeiska gröna given genom att föreskriva ytterligare utsläppsminskningar som är genomförbara till rimliga kostnader. Förordningens innehåll kunde förbättras genom att säkerställa en mer omfattande övervakning av ozonnedbrytande ämnen, förenkla och förbättra de befintliga reglernas effektivitet för att minska de administrativa kostnaderna samt förbättra tydligheten och samstämmigheten med andra regler.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/590 av den 7 februari 2024 om ämnen som bryter ned ozonskiktet och om upphävande av förordning (EG) nr 1005/2009, nedan *ozonförordningen*, trädde i kraft i mars 2024.

Fluorerade växthusgaser, nedan *F-gaser*, är syntetiska kemikalier och mycket starka växthusgaser, ofta flera tusen gånger starkare än koldioxid. Tillsammans med koldioxid, metan och kväveoxid tillhör de den grupp växthusgasutsläpp som omfattas av Parisavtalet om klimatförändringar. Utsläppen av F-gaser utgör ca 2,5 % av EU:s totala utsläpp av växthusgaser, men dessa utsläpp fördubblades mellan 1990 och 2014, i motsats till övriga växthusgasutsläpp som minskade. Detta beror på att F-gaser användes för att ersätta ozonnedbrytande ämnen på områden där användningen av dessa förbjöds för att skydda det stratosfäriska ozonskiktet i enlighet med Montrealprotokollet.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006, nedan *den gamla F-gasförordningen*, antogs för att vända trenden med ökade utsläpp av f-gaser. Fluorkolväten är den viktigaste gruppen F-gaser när det gäller utsläpp av betydelse för klimatet, och den viktigaste nyheten i förordningen om fluorerade växthusgaser var inrättandet av EU:s system för minskad användning av fluorkolväten, vilket är ett kvotssystem för att genomföra en tidsplan för gradvis minskning av den mängd fluorkolväten som importörer och producenter får släppa ut på marknaden varje år.

I kommissionens utvärdering konstaterades att förordningen om fluorerade växthusgaser hade vänt trenden och lett till att utsläppen av f-gaser minskat varje år från och med 2015 och att de centrala delarna av förordningen borde behållas. Samtidigt bekräftade utvärderingen att vissa aspekter av kvotsystemet behövde åtgärdas. Detta inkluderade allt från olaglig verksamhet, som smuggling och oseriösa näringsidkare med rent spekulativa motiv, till bristen på kvalificerade tekniker. Vissa brister i övervakningen måste också åtgärdas, rapporteringen och kontrollen behövde förbättras och flera befintliga regler behövde förtydligas ytterligare.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/573 av den 7 februari 2024 om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014, nedan *F-gasförordningen*, trädde i kraft i mars 2024.

Lagstiftningsbehörigheten

Miljövård hör enligt 18 § självstyrelselag (1991:71) för Åland till landskapets lagstiftningsbehörighet.

De gamla ozon- och F-gasförordningarna genomförs på Åland genom blankettlagstiftning genom 8a kap. landskapslag (2008:124) om miljöskydd, nedan *miljöskyddslagen*, och landskapsförordning (2018:80) om tillämpning på Åland av statsrådets förordning om kompetenskrav för den som hanterar anordningar som innehåller fluorerade växthusgaser eller ämnen som bryter ned ozonskiktet, nedan *blankettförordningen*.

Förändringsbehov

I riket planerar man att genomföra ozonförordningen och F-gasförordningen genom ändringar i bland annat 17 kap. miljöskyddslag (FFS 527/2014), nedan *rikets miljöskyddslag*. Utkast till regeringens proposition med förslag till ändring av miljöskyddslagen har gått ut på remiss den 18 april 2024. Kapitel 17 i rikets miljöskyddslag utgörs av 159-166 §§ och reglerar den kompetens som krävs av dem som hanterar ämnen som bryter ned ozonskiktet samt vissa fluorerade växthusgaser och hur kompetensen visas, visande av kompetens i en annan stat inom EES, ansvarig för verksamheten samt anordningar, certifiering, läckagekontroller, myndighetsregister, lämnande av uppgifter om fluorerade växthusgaser samt myndigheternas anmälningsskyldighet.

Trots att 17 kap. rikets miljöskyddslag tillämpas på Åland genom 34a § miljöskyddslagen leder de nya ozon- och F-gasförordningarna till ändringsbehov även i den åländska lagstiftningen. Avvikelserna enligt 34b § och förvaltningsuppgifterna enligt 34c § miljöskyddslagen bör ses över och det bör säkerställas att åländska tillsynsmyndigheter har samma tillsynsbefogenheter som rikets myndigheter har enligt 183 § rikets miljöskyddslag. Straffbestämmelserna som återfinns i 35 § miljöskyddslagen behöver ändras liksom hänvisningarna till ozon- och F-gasförordningarna i 27b § miljöskyddslagen. Samtidigt bör ett stavfel i

rubriken på 8a kap. miljöskyddslagen korrigeras och rubriken ändras för att överensstämma med den planerade nya rubriken på 17 kap. rikets miljöskyddslag.

De gällande bestämmelserna i rikets miljöskyddslag kompletteras av statsrådets förordning om kompetenskrav för den som hanterar anordningar som innehåller fluorerade växthusgaser eller ämnen som bryter ned ozonskiktet (766/2016), nedan *behörighetsförordningen*. Behörighetsförordningen tillämpas på Åland genom 1 § blankettförordningen. Enligt uppgift från miljöministeriet kommer en ny behörighetsförordning att antas efter att kommissionen har gett de i 10 art. 8 p F-gasförordningen beskrivna genomförandeakterna om fastställande av minimikrav för certifieringsprogram och utbildningsintyg. Då behöver även blankettförordningen uppdateras.

De befintliga nationella kraven som gäller kompetensen hos den ansvarige och skyldigheten för vissa branscher att utse en ansvarig planeras kvarstå. Ett nytt nationellt krav är att kompetenskrav ska gälla även för hantering av alternativa köldmedier. F-gasförordningens krav gäller endast personer som hanterar stationära anläggningar medan de nationella kraven planeras inkludera hantering av mobila anordningar då det finns behov att säkerställa en trygg hantering även av dessa.

Myndighetsuppgifter

Några större förändringar i myndighetsuppgifterna föreslås inte. ÅMHM skulle även i fortsättningen vara tillsynsmyndighet enligt 27 och 34c §§ miljöskyddslagen medan de förvaltningsuppgifter som ankommer på Säkerhets- och kemikalieverket på Åland skulle skötas av landskapsregeringen enligt 34c § miljöskyddslagen.

Den i såväl F-gasförordningen som ozonförordningen reglerade certifieringen av behöriga personer och verksamhetsutövare handhas i riket av Säkerhets- och kemikalieverket. På Åland saknas de resurser och den kompetens som certifieringen kräver och idag hänvisas även åländska aktörer till Säkerhets- och kemikalieverket. För att tydliggöra detta förfarande och säkerställa kontinuiteten i det borde en överenskommelseförordning utfärdas.

Konsekvenser

De föreslagna ändringarna i miljöskyddslagen får som följd av de ovan beskrivna nationella kraven begränsade konsekvenser för verksamhetsutövarnas, anläggningsinnehavarnas, myndigheternas och medborgarnas ställning utöver vad som direkt orsakats av ozon- och F-gasförordningarna.

Tidsplan

Lagstiftningsarbetet är något brådskande. Ändringarna i rikets miljöskyddslag planeras träda i kraft den 1 januari 2025. På grund av den lagstiftningsmässiga lösningen med blankettlagstiftning vore det mest ändamålsenligt om ändringarna i den åländska miljöskyddslagen trädde i kraft samtidigt eller så snart som möjligt efter rikets ändringar. Enligt artiklarna 27 respektive 31 i ozon- och f-gasförordningarna ska medlemsstaterna före den 1 januari 2026 anmäla sanktionsregler samt tillhörande åtgärder till kommissionen.

CHECKLISTA – BEHÖVS NY LAGSTIFTNING?

<p>1. Vem eller vilka kräver en förändring? Finns det ett EU-eller internationellt perspektiv på frågan?</p>
<p>2. Vilket är målet? Finns det konflikter mellan olika mål?</p>
<p>3. Är underlaget tillräckligt? Behövs tilläggsutredning?</p>
<p>4. Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mer akut? Vad är konsekvenserna för samhället och för enskilda om åtgärder inte vidtas?</p>
<p>5. Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet?</p>
<p>6. När behövs åtgärderna? Är behovet av åtgärder tillfälligt?</p>
<p>7. Berör ärendet regeringsprogrammet eller utvecklings- och hållbarhetsagendan?</p>
<p>8. Kan alternativa styrmedel användas? Måste frågan regleras genom lagstiftning med stöd av grundlagen eller självstyrelselagen? Går det att åtgärda problemet genom samhällsinformation, avtal, allmänna råd/rekommendation eller anvisningar?</p>

Om checklistan visar att det finns ett behov av ny lagstiftning ska en lagstiftningspromemoria skrivas och förankras politiskt (se nästa sida).

Kontakta lagberedningen om du har frågor kring checklistan!

LAGSTIFTNINGSPROMEMORIA - INNEHÅLL

Den fristående lagstiftningspromemorian ska innehålla följande uppgifter

☐	Bakgrund till behovet av ny lagstiftning.
☐	En beskrivning av det huvudsakliga innehållet i den förslagna lagstiftningen.
☐	Förslagets konsekvenser. De konsekvenser som ska framgå är ☐ ekonomiska konsekvenser ☐ administrativa konsekvenser ☐ miljökonsekvenser ☐ jämställdhetskonskvenser ☐ konsekvenser för barn (under 18 år) ☐ jämlikhetskonsekvenser Enligt landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland ska diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller annan därmed jämförbar omständighet förhindras. ☐ konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet ☐ andra samhälleliga konsekvenser Då konsekvenserna av ett förslag utreds kan andra sakkunniga inom framför allt landskapsförvaltningen konsulteras. Vägledning finns i justitieministeriets anvisning om konsekvensbedömning av lagförslag. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80031
☐	Lagstiftningsbehörigheten.
☐	Hur ska konsekvenserna av lagstiftningen utvärderas och följas upp?

Bifoga den ifyllda checklisten som en bilaga till lagstiftningspromemorian.

Kontakta lagberedningen om du har frågor kring promemorian!